

แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชนตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

Development Approaches of Community Production of the Mae Salong Nok Sub-District, Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province

ณัฐธิดา จุ่มปา^{1*}, เพ็ญพัทธ์ ไชยบุรุษ², ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม², และ สุภาพร คำเตจา³

Natthida Chumpa^{1*}, Penpak Chainurak², Thippawan Sriprom², and Supaporn Kamtaeja³

Abstract

This paper is qualitative research. It aims to find development approaches of community production for consumption and sale. The researchers collected primary data from farmers, handicraftsmen, hotel owners, community leaders, government agency representatives, and travelers. There were 95 participants. Data were collected using a semi-structured questionnaire, focus group discussions, and a participatory workshop, and analyzed by analytic induction.

Classified into three domains, the results reveal that: In the agricultural production domain, Mae Salong Nok farmers cultivated rice, corn, vegetables,

¹คณะวิทยาการจัดการ, ²สถาบันวิจัยและพัฒนา, ³คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

¹faculty of Management Science, ²Research and Development Institute, ³Faculty of Industrial Technology, Chiang Rai Rajabhat University, Ban doo Sub District, Muang District, Chiang Rai Province 57100

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: lee.natthida@gmail.com)

รับบทความวันที่ 3 มีนาคม 2563 แก้ไขวันที่ 24 ตุลาคม 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 6 พฤศจิกายน 2563

tea, coffee, and some fruits. The problems found were depleted soil, a low price of community products, inadequate income, and immigration of youth. The suggested solutions are reducing expenses, increasing family income, and that some farmers should have a second career.

In the handicraft production domain, the production has been traditional production which resulted in low-quality handicraft products. Markets and target groups of the customers were limited. Besides, Mae Salong Nok handicraftsmen lacked knowledge for marketing, capital, and management analysis. The suggested solution is producing creative craft products from community capital that differentiate from other crafts in the normal market.

Finally, in the tourism management domain, people in the community lacked public relations skills and knowledge to advertise their products. The solution for this is to give knowledge about media production to the people in the community. The media production can promote the products and other services to tourists more easily, bringing more extra income in the community and strengthening its economic growth.

Keywords: Development Approach, Community Production

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการผลิตสำหรับบริโภคและจำหน่ายของชุมชน เก็บข้อมูลจากผู้ผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม การท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 95 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพวิธีการผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรมและการจัดการท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปอุปนัย เพื่อหาคำตอบอธิบายตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการผลิตด้านการเกษตร มุ่งผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่าย ได้แก่ การเพาะปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก ชา กาแฟ และผลไม้เมืองหนาว ปัญหาที่พบ คือ ที่ดินเสื่อมสภาพ ผลผลิตตกต่ำ รายได้ไม่เพียงพอ และอพยพย้ายถิ่น แนวทางการพัฒนา คือ การลดค่าใช้จ่าย การเพิ่มรายได้ และการมีอาชีพเสริม วิธีการผลิตด้านหัตถกรรม ชุมชนมีการผลิตตามวิธีดั้งเดิม สินค้าไม่ได้คุณภาพ มีตลาดและกลุ่มเป้าหมายแคบ ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ตลาด ต้นทุน และการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนา คือ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากทุนชุมชนที่มีรูปแบบแตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนขาดความรู้ในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ แนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาสื่อโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงสินค้าและบริการอย่างสะดวก เกิดรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา วิธีการผลิตของชุมชน

บทนำ

ชุมชนตำบลแม่สลอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีการรวมตัวของชุมชนหลากหลายวัฒนธรรมมีกลุ่มชาติพันธุ์ 8 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ จีน อาข่า ลาหู่ อีวเมี่ยน ไทใหญ่ ลีซอ ลัวะ และชาวไทยพื้นราบ กระจายใน 13 หมู่บ้าน วิธีการผลิตของชุมชนขึ้นอยู่กับภูมิประเทศเป็นที่ตั้ง ชุมชนจัดระบบการเพาะปลูกของตนให้เหมาะกับลักษณะทางธรรมชาติของพื้นที่ และปริมาณของแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยพยายามใช้พื้นที่ทุกลักษณะให้ได้ประโยชน์สูงสุด ดังนั้นคนในชุมชนจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยปลูกข้าวไร่และพืชผักผลไม้ หาของป่าเพื่อการเลี้ยงชีพ และปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ข้าวโพด ชา กาแฟ ผลไม้เมืองหนาว นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริม คือ การรับจ้างทั่วไป จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน หาของป่าขาย และการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยการทำโฮมสเตย์ ปัญหาสำคัญของคนในชุมชนที่พบ คือ ปัญหาด้านที่ดินทำกิน ปัญหาการผลิต กล่าวคือ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค ผลผลิตตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต ขาดเงินทุนหมุนเวียน น้ำเพื่อการเกษตรไม่พอใช้ ว่างงาน อาชีพไม่มั่นคง รายได้ไม่เพียงพอและยากจน Chumpha (2019); Mae Salong Nok Subdistric Administrative Organization (2019)

ขณะที่คนในชุมชนขาดการวิเคราะห์ทบทวนสถานการณ์วิธีการผลิตของตนเองว่าในแต่ละปีมีต้นทุนเท่าไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการผลิต และยังขาดความรู้ทางเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาพัฒนาวิธีการผลิต ดังนั้น แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชนควรเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพและการผลิต ทุนที่ใช้ในการผลิต ปัญหาอุปสรรคในการผลิตว่ามีจุดอ่อนใดบ้างที่ต้องมีการพัฒนา และมีจุดแข็งอะไรบ้างที่จะนำมาใช้หรือพัฒนาให้เกิดรายได้ให้กับชุมชน เมื่อได้ศักยภาพและจุดอ่อนหรือช่องว่างที่เกิดจากการผลิตแล้วก็เข้าสู่กระบวนการค้นหา เลือกสรร และหาแนวทางการพัฒนาวิธีการผลิต โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่ผลิตขึ้นในเชิงพาณิชย์ที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ในการปรับปรุงพัฒนาและสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวิธีการผลิตสินค้าหรือบริการในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม โดยนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้มาทำให้สินค้าและบริการมีมูลค่าเชิงพาณิชย์สูงลูกค้าและตลาดการแข่งขัน (Ministry of Industry, 2019) เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน เพื่อสร้างมูลค่านำไปสู่การสร้างรากฐานของชุมชนให้แข็งแกร่งและสามารถพึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์วิธีการผลิตของชุมชน ตำบลแม่สลอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน ตำบลแม่สลอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

Techaatik (2002) เสนอแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนว่าเป็นพื้นฐานการรองรับเศรษฐกิจเป็นแกน คำจูนสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยในลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจพึ่งตนเอง โดยมีหลัก

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมเป็นเจ้าของ โดยการพัฒนาจากฐานศักยภาพของท้องถิ่นหรือทุนในชุมชน เป้าหมายสำคัญของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ มุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนก่อน เมื่อเหลือพอจากการบริโภคจึงผลิตเพื่อการค้า ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร หลักสำคัญคือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ ประการที่สอง ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ องค์กรชุมชนจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชุมชนเข้มแข็ง เกษตรกรในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

Singthanasarn (2017) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควรมีการลดรายจ่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน กล่าวคือ หากรายจ่ายของครัวเรือนลดลงก็จะทำให้คนในชุมชนมีเงินเหลือเก็บมากขึ้น ดังที่ Techaatik (2001) ได้นำเสนอว่าต้องเสริมสร้างกิจกรรมที่ลดรายจ่ายให้ชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนได้ เพราะเมื่อรายจ่ายลดลง รายได้ไม่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้ครอบครัวมีเงินเหลือในการนำไปใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้ไม่ต้องกังวลในการหาเงินและมีเวลาในการเข้าไปทำกิจกรรมร่วมในระดับชุมชน ช่วยกันค้นหาปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันซึ่งจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาอาชีพโดยใช้นวัตกรรมใหม่หรือการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่และหาได้ง่ายภายในชุมชนในการผลิตจะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและทำให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คนในชุมชนไม่ต้องกังวลเรื่องการผลิตและเงินลงทุน ซึ่งจะทำให้ระดับของความสุขในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น และ Chaikaew (2017) ได้นำเสนอแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจพอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ว่าควรมีการเพิ่มผลผลิตเห็ดให้มีความโดดเด่นด้านรูปร่างที่สวยงามและมีคุณภาพ มีน้ำหนักดี ผลผลิตต่อก้อนเพิ่มขึ้น การพัฒนาด้านการตลาด การจัดทำต้นแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การเพิ่มโอกาสทางการตลาด การส่งเสริมการขาย การจัดทำสื่อประจำกลุ่มสำหรับประชาสัมพันธ์ให้ผู้มาศึกษาดูงาน ณ ที่ทำการของกลุ่ม ตลอดจนการพัฒนาสมาชิกกลุ่มในการเป็นวิทยากรให้ความรู้เครือข่ายกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

Watcharakietisak (2016) ได้เสนอแนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชนด้านหัตถกรรมและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการพัฒนาและจัดตั้งกลุ่มอาชีพ

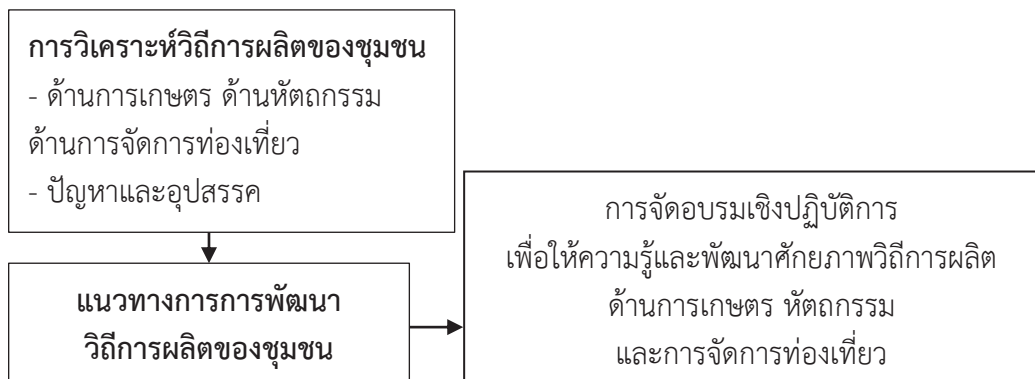
การจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพตามความเหมาะสมเพื่อให้ชุมชนเกิดรายได้ที่มาจากทุนชุมชนอย่างแท้จริง มีการนำความรู้และนวัตกรรมต่าง ๆ มาเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนรวมถึง การส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่ ๆ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

Poungprayong and Chantararnamchoo (2013) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน และพบว่าปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยการบริหารองค์กร สามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกันได้ แนวทางในการพัฒนา คือ ควรสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่าง สร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนนอกชุมชน แล้วนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้กับกลุ่มของตน พัฒนาช่องทางข้อมูลข่าวสาร โดยการจัดกิจกรรมเชื่อมโยง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกลุ่ม

Pongnirundorn, Buatham, and Yodsuwan (2016) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา แบบมีส่วนร่วม 6 ด้าน โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ระเบียบข้อบังคับ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกทางให้ถูกต้องและติดตั้งเป็นระยะ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ครอบคลุมและทั่วถึง จัดระบบรักษาความปลอดภัย การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งการกำหนดแนวปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

Thungsakul (2013) ให้ข้อเสนอแนะทางทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยมีการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน พัฒนาบุคลากรรองรับการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การนำเที่ยว การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก อาหาร การแสดง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เส้นทาง รูปแบบ กิจกรรมทางวัฒนธรรม รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนา

กรอบแนวคิดการวิจัย



รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยแนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชนตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaire) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม และการท่องเที่ยวของชุมชนในตำบลแม่สลอนนอก จำนวน 13 หมู่บ้าน รวม 65 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ผลิต 3 กลุ่ม คือ ผู้ผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม และด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 30 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นบุคคลสำคัญ (Key Informant) และมีผลต่อการพัฒนาวิธีการผลิตในชุมชน 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน และ 4) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพวิธีการผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม และการจัดการท่องเที่ยว

กลุ่มเป้าหมาย

ชุมชนตำบลแม่สลอนนอก มีประชากร 4,812 ครัวเรือน รวม 19,017 คน เป็นชาย 9,870 คน หญิง 9,147 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ร้อยละ 76.53 รองลงมา คือ ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว ร้อยละ 18.08 และด้านหัตถกรรม ร้อยละ 5.39 ตามลำดับ

ผู้ผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม และการท่องเที่ยวของชุมชนในตำบลแม่สลอนนอก จำนวน 13 หมู่บ้าน ที่มีวิธีการผลิตสำหรับบริโภคและจำหน่ายด้านการเกษตร หัตถกรรม และการท่องเที่ยว จำนวน 95 คน ประกอบด้วยผู้ผลิตด้านการเกษตร 54 คน ผู้ผลิตด้านหัตถกรรม 13 คน ผู้ผลิตด้านการท่องเที่ยว 22 คน ผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ 6 คน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้ผลิตด้านการเกษตร 42 คน หัตถกรรม 10 คน และการท่องเที่ยว 13 คน ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา รวม 65 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการผลิตของชุมชน

2. ตัวแทนผู้ผลิต ผู้ประกอบการด้านการเกษตร 12 คน หัตถกรรม 3 คน การท่องเที่ยว 9 คน ผู้นำชุมชน 4 คน และหน่วยงานภาครัฐ 2 คน รวม 30 คน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการผลิตและความต้องการในการพัฒนา ตลอดจนหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลวิธีการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ศักยภาพการผลิตสำหรับบริโภคและจำหน่าย ทักษะหรือองค์ความรู้ที่ใช้ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ

2. การสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ช่องว่างของกระบวนการผลิต และความต้องการในการพัฒนา

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชนด้านการเกษตร หัตถกรรม และการจัดการท่องเที่ยว

4. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ การเสริมสร้างทักษะ และพัฒนาศักยภาพวิธีการผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม และการจัดการท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการรวบรวม ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)
2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยที่ผ่านการปฐมนิเทศเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ณ แหล่งข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลให้สมบูรณ์ด้วยตนเอง
3. นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)
4. เมื่อนักวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ข้อมูลทั้งหมดกลับไปตรวจสอบกับชุมชนโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก่อนนำมาเขียนรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่มการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อหาคำตอบอธิบายตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. วิธีการผลิตของชุมชน

วิธีการผลิตของชุมชน จำแนกตามลักษณะการผลิต แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม และด้านการท่องเที่ยว และปัญหาที่เกิดจากวิธีการผลิตแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 วิธีการผลิตของชุมชนด้านการเกษตร

ชุมชนตำบลแม่สลองนอก เป็นชุมชนที่มีวิธีการผลิตด้านการเกษตรเป็นแหล่งผลิตอาหารของคนในชุมชนและเป็นแหล่งสร้างรายได้อันดับหนึ่งของอำเภอ ทำการผลิตโดยใช้แรงงานคนเป็นหลัก มีการพึ่งพาเทคโนโลยีภาคเกษตรน้อย ใช้องค์ความรู้จากบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการเพาะปลูก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้วยสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ไร่ ที่สวน ทำให้การขนส่งเป็นไปอย่างยากลำบาก และมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร พืชที่มีการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนมากที่สุดคือ ข้าว และมีการปลูกข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสัตว์ เมื่อเหลือจะนำออกจำหน่าย ส่วนพืชที่ผลิตเพื่อจำหน่ายมากที่สุดตำบลแม่สลองนอก คือ ชา รองลงมา คือ กาแฟ และผลไม้เมืองหนาว ได้แก่ เชอร์รี่ อะโวคาโด พลัม พลัม บ๊วย แมคคาเดเมีย ตามลำดับ

ปัญหาที่พบในวิธีการผลิตด้านการเกษตร จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามในชุมชน พบว่าไม่มีที่ดินในการทำกิน ร้อยละ 23.47 และในส่วนที่มีที่ดินทำกิน ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่ได้รับการอนุญาตให้สามารถทำกินบนที่ดินของตนเอง โดยไม่ให้ขยายหรือเปิดพื้นที่ใหม่ เมื่อทำการเกษตรในพื้นที่เดิมเป็นระยะเวลานานส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพได้ผลผลิตน้อย จึงมีการใช้ปุ๋ย ยา และสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นต้นทุนที่สูงและต้องกู้ยืมมาจากกองทุนหมู่บ้าน เกิดเป็นภาระหนี้สิน และมีต้นทุนด้าน

การขนส่งที่เป็นค่าจ้างในการขนส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อ

1.2 วิธีการผลิตของชุมชนด้านหัตถกรรม

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม พบว่า ตำบลแม่สลองนอกมีหมู่บ้านท่องเที่ยวจำนวน 10 หมู่บ้าน มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชนจำนวนมาก ทำให้มีหมู่บ้านที่มีวิธีการผลิตด้านหัตถกรรมรองรับการท่องเที่ยว จำนวน 5 หมู่บ้าน เป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ผลิตขึ้นในชุมชน เช่น การนำลวดลายผ้าปักและผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาตัดเย็บด้วยมือและเครื่องจักรขนาดเล็กที่ใช้ในครัวเรือน ทำให้การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเองมีราคาสูง ประมาณ 200-10,000 บาท โดยผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ได้แก่ ยาม เสื้อ ชุดชาติพันธุ์ ส่วนการรับซื้อผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชนมาจำหน่ายมีราคาที่ถูกลงกว่า ประมาณ 40-500 บาท ได้แก่ พวงกุญแจ กำไล สายถัก รัดข้อมือ แหวน สร้อยคอ ของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ในอัตราส่วนร้อยละ 5.39 ของวิธีการผลิตของชุมชน ส่วนใหญ่วางขายตามโรงแรมที่พัก ร้านค้าชุมชน และในชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้าถึง

ปัญหาที่พบในวิธีการผลิตด้านหัตถกรรม คือ ชุมชนขาดผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น สินค้าหัตถกรรมที่ชุมชนผลิตขึ้นเป็นแบบวิถีดั้งเดิม มีปัญหาด้านคุณภาพ ขาดความประณีต ไม่มีรูปแบบที่หลากหลาย มีตลาดและกลุ่มลูกค้าแคบ และก่อให้เกิดรายได้น้อย ขาดสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ตลาดสินค้า การวางแผนเป้าหมายในการผลิต การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่ม ชุมชนควรนำนวัตกรรมสมัยใหม่มาพัฒนา จัดระบบ สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่า เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด

1.3 การจัดการท่องเที่ยว

ความได้เปรียบในยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ของตำบลแม่สลองนอกที่มีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่ทำให้ชุมชนเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย มีหมู่บ้านท่องเที่ยวจำนวน 10 หมู่บ้าน มีทุนทางวัฒนธรรมและทุนธรรมชาติจนทำให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ โดยคนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการทั้งหมดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ โรงแรมที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ และที่พักแบบกางเต็นท์ จำนวนกว่า 30 แห่ง ร้านอาหาร ร้านกาแฟและเบเกอรี่ จำนวน 36 แห่ง ร้านค้าของที่ระลึกและสินค้าเกษตร จำนวน 65 แห่ง ไร่นา จำนวน 5 แห่ง รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ธนาคาร ร้านสะดวกซื้อ และตลาดสดของชุมชนเพื่อรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยว

ปัญหาที่พบในการจัดการท่องเที่ยว คือ จากการที่ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยว แต่ขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ขาดสารสนเทศในการจัดบริการท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์นำเสนอสินค้าและบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและเข้าถึง รวมทั้งขาดประสบการณ์และวิธีการในการคำนวณต้นทุนในการจัดบริการต่าง ๆ โดยมีมุมมองและความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ประกอบกับสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยว จากปกติเที่ยวได้ตลอดทั้งปีลดลง

เหลือเพียงปีละ 4-5 เดือน เฉพาะช่วงฤดูหนาว ทำให้ชุมชนประสบปัญหาความไม่แน่นอนของจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีรายได้ไม่แน่นอน จากการศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวในชุมชนยังพบว่าชุมชนขาดความรู้ในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ขาดฐานข้อมูลโรงแรมที่พัก เส้นทางท่องเที่ยว สื่อประชาสัมพันธ์และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงและนำไปสู่การใช้บริการนักท่องเที่ยวทั้งก่อนตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและหลังการเข้ามาท่องเที่ยว

2. แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน

ผู้วิจัยจัดเวทีสนทนากลุ่มกับผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการผลิตทั้งสามด้าน ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม การท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน ช่องว่าง และปัญหาอุปสรรคในวิธีการผลิต และความต้องการในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ การเสริมสร้างทักษะ และพัฒนาศักยภาพวิธีการผลิตด้านการเกษตร หัตถกรรม และการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 ด้านการเกษตร

แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตด้านการเกษตร คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรการผลิต มีที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ใช้ออร์แกนิกจากบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการเพาะปลูก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิต พื้นที่ในการทำเกษตรปลูกเป็นพื้นที่เดิมที่มีการเพาะปลูกมาเป็นเวลานานหลายปี ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ผ่านการใช้ปุ๋ยและสารเคมีมานาน จึงมีการอบรมให้ความรู้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดินและให้ความรู้ของโทษจากการใช้สารเคมีที่เกินขนาด และเป็นการลดต้นทุนในการผลิต นอกจากนี้ คนในชุมชนมีความพยายามในการลดค่าใช้จ่ายโดยการหาของป่าเป็นอาหาร ปลูกผักพื้นบ้านและเลี้ยงสัตว์ไว้ประกอบพิธีกรรมและเป็นอาหาร มีความขยันขันแข็งและปรับตัวด้านการผลิตโดยการปลูกพืชหลายชนิดเพื่อกระจายความเสี่ยง มุ่งเน้นการลดรายจ่ายในครัวเรือนและเพิ่มรายได้ โดยการปลูกผักปลอดภัยเพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นการสร้างอาชีพเสริม โดยการอบรมการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชนด้านการเกษตร “เทคนิคและวิธีการปลูกผักปลอดภัยเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน” เพราะหากเศรษฐกิจระดับครัวเรือนดีชุมชนก็ไม่ต้องกังวลกับปัญหาของตนเอง จะมีพลังในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาชุมชนต่อไปได้

2.2 ด้านหัตถกรรม

แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตด้านหัตถกรรม คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากต้นทุนองค์ความรู้วิถีชีวิตและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ เกิดการรื้อฟื้นและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เพื่อจำหน่ายและหารายได้โดยกลุ่มสตรีและผู้สูงอายุ เช่น ผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์อัวเมียน ลานู อาฮา และลือซุ ที่สามารถสร้างสรรค์เป็นสินค้าที่หลากหลายจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว โดยการอบรมเพิ่มศักยภาพหัตถกรรมชุมชน “นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกระเป๋าก้าวหน้า” และการกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้กลุ่มและชุมชนเกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม รวมถึงการขยายตลาดเป้าหมายให้กว้างเพื่อให้

สินค้าของกลุ่มและชุมชนสามารถเป็นอาชีพเสริม รองรับปัญหาการว่างงาน และสร้างรายได้ให้ชุมชนต่อไป

2.3 ด้านการจัดการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยว คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าถึงการบริการได้อย่างง่ายและเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน โดยการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการให้สามารถนำเสนอสินค้าและบริการผ่านสื่อเทคโนโลยีด้วยการอบรมพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน “เทคนิคการถ่ายคลิปวิดีโอด้วยสมาร์ตโฟนและเทคนิคการตัดต่อด้วยแอปพลิเคชัน Kine Master” เพื่อให้ผู้ประกอบการในชุมชนสามารถนำเสนอสินค้าและบริการ การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร และสินค้าของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ อันเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าถึงได้มากขึ้น ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้อย่างสะดวกและชุมชนเกิดรายได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

1. วิธีการผลิตของชุมชน

วิธีการผลิตด้านการเกษตร ชุมชนตำบลแม่สลองนอกเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ผลิตโดยใช้แรงงานคนเป็นหลัก พืชที่มีการผลิตมากที่สุด คือ ข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครัวเรือนและปลูกข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสัตว์ เหลือก็นำออกจำหน่าย พืชที่ผลิตเพื่อจำหน่ายมากที่สุด คือ ไข่ กาแฟ และผลไม้เมืองหนาว ได้แก่ เชอร์รี่ อะโวคาโด พลัม พลัม บ๊วย แมคคาเดเมีย ประสบปัญหาที่ดินทำกิน ดินเสื่อมสภาพ หนี้สิน ต้นทุนสูง รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ การว่างงาน และการอพยพย้ายแรงงานเข้าสู่เมือง ทำให้ผู้ผลิตต้องแบกรับภาระต้นทุนและเกิดภาระหนี้สินเรื้อรัง ผู้ผลิตหลายคนมีความพยายามในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนโดยการเลือกผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น การปลูกข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ผักพื้นบ้าน สำหรับบริโภคและใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของท้องถิ่น โดยลดการใช้จ่ายเพื่อซื้อจากตลาดข้างนอกให้มากที่สุด มีความสอดคล้องกับงานของ Techaatik (2002) ที่กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนว่า มุ่งเน้นการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเมื่อเหลือจากการบริโภคจึงผลิตเพื่อการจำหน่าย หลักสำคัญ คือ การลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับสถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชน นอกจากนี้ ยังมี ความสอดคล้องกับงานของ Singthanasarn (2017) ที่เสนอว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นต้องให้ชุมชนลดรายจ่ายและสร้างรายได้ เพราะเชื่อว่าหากรายจ่ายของครัวเรือนลดลงจะทำให้มีเงินเหลือเก็บมากขึ้น ดังที่ Techaatik (2001) กล่าวว่า การลดรายจ่ายของครัวเรือนและชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน แม้ว่ารายได้ไม่เพิ่มขึ้นก็ทำให้ครอบครัวมีเงินเหลือเก็บเพื่อนำ

ไปใช้ง่ายมากขึ้น ทำให้ไม่ต้องกังวลกับการหารายได้และมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ร่วมคิดร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหาของชุมชนก็ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้

วิธีการผลิตด้านหัตถกรรม ชุมชนมีต้นทุนที่เป็นองค์ความรู้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้นคือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมผ้าปักและผ้าทอที่สามารถนำมาผลิตเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนมากมาย อาทิ กระเป๋า ยาม สีสตรี พวงกุญแจ และชุดเครื่องแต่งกาย ฯลฯ โดยมีการผลิตตามวิธีดั้งเดิมมักลอกเลียนแบบกัน รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่นำมาจำหน่ายมีรูปแบบซ้ำ ๆ ไม่มีมาตรฐาน ตลาดจำหน่ายสินค้าแคบ และรายได้น้อย วิธีการผลิตด้านหัตถกรรมมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้ครอบครัวและชุมชน หากสามารถกำหนดตลาดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคได้ อีกทั้ง ผู้ผลิตด้านหัตถกรรมจำเป็นต้องเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาพัฒนากระบวนการผลิตทั้งห่วงโซ่ของผลิตภัณฑ์ อันจะนำมาซึ่งสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของชุมชน เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคที่เดินทางเข้ามาถึงชุมชนก็จะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนต่อไป สอดคล้องกับงานของ Watcharakietisak (2016) ที่เสนอแนวทางการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาหัตถกรรมชุมชนและกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว การนำองค์ความรู้และทรัพยากรชุมชนมาสร้างสินค้า และผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจำหน่ายผ่านช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ที่เป็นกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในมิติใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านวิทยากรและนวัตกรรม เพื่อให้ชุมชนไม่ย่ำอยู่กับที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

การจัดการท่องเที่ยว พบว่าตำบลแม่สลองนอกเป็นชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งปลูกชาคุณภาพเยี่ยมและมีชื่อเสียง รวมถึงมีสภาพอากาศที่หนาวเย็นได้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่งดงาม แต่ชุมชนขาดสารสนเทศในการจัดบริการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์นำเสนอสินค้าและบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและเข้าถึง จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายเงินในตำบลน้อย เนื่องจากขาดฐานข้อมูลที่พึก สืบค้นบริการ กิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สอดคล้องกับงานของ Pongnirundorn et al. (2016) ที่กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวควรมีฐานข้อมูลและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวตลอดจนการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและสะดวก ทั้งนี้ ยังมีความสอดคล้องกับงานของ Thungsakul (2013) ที่ได้ศึกษาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก บ้านบะหว้า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม และเสนอว่าชุมชนต้องมีการเตรียมความพร้อมและได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลที่พึก ร้านค้าร้านอาหาร เส้นทาง กิจกรรมทางวัฒนธรรม รวมถึงการนำเที่ยว อาหาร การแสดง และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

2. แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตของชุมชน

แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตด้านการเกษตร คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน มุ่งเน้นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ โดยปลูกผักปลอดภัย

เพื่อบริโภคและการสร้างอาชีพเสริม รองรับปัญหาการว่างงานเพราะหากเศรษฐกิจระดับครัวเรือนดี ชุมชนก็ไม่ต้องกังวลกับปัญหาของตนเอง จะมีพลังในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาชุมชนต่อไปได้ **แนวทางการพัฒนาวิธีการผลิตด้านหัตถกรรม** คือ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการอบรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมตอบสนองความต้องการของลูกค้ารวมถึงการขยายตลาดเป้าหมายให้กว้างเพื่อให้สินค้าของกลุ่มและชุมชนสามารถเป็นอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้ชุมชนต่อไป และ**แนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยว** คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เหมาะสม โดยการอบรมเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเรื่อง “เทคนิคการถ่ายภาพวิดีโอด้วยสมาร์ตโฟนและเทคนิคการตัดต่อด้วยแอปพลิเคชัน Kine Master” เพื่อนำเสนอสินค้าและบริการ เช่น โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า สินค้าของที่ระลึกและสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นการประชาสัมพันธ์และนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าถึงได้มากขึ้นชุมชนเกิดรายได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป มีความสอดคล้องกับงานของ Pongprayong and Chantaranamchoo (2013) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความแตกต่าง พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย และเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดของกลุ่มเพื่อให้สามารถแข่งขันได้โดยใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานของ Chaikaew (2017) ที่เสนอแนวทางการเพิ่มศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการสร้างความโดดเด่นในผลิตภัณฑ์ การเพิ่มผลผลิต การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ การเพิ่มช่องทางการตลาด การส่งเสริมการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้สามารถบริหารจัดการกลุ่มให้ดำรงอยู่ได้และเป็นแหล่งการสร้างรายได้และอาชีพเสริม ให้เศรษฐกิจชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวិจัยไปใช้

1. ชุมชนควรนำแนวทางการพัฒนามาปรับใช้ในการลดต้นทุนวิธีการผลิตด้านการเกษตร การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การลดรายจ่ายในครัวเรือน และสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับครอบครัวให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืนต่อไป
2. ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตที่หลากหลายและสามารถต่อยอดการพัฒนาวิธีการผลิตด้านหัตถกรรมให้เกิดรายได้ ควรทบทวนและนำวิทยาการความรู้และนวัตกรรมใหม่มาพัฒนาให้เกิดมูลค่าจากต้นทุนที่เป็นองค์ความรู้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน
3. ชุมชนควรนำผลการวิจัยไปทบทวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอกและสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ฟ้าหลวง ควรนำฐานข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรของเกษตรกรตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากชุมชนมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีผลผลิตทั้งพืชไร่ พืชสวนและพืชผัก โดยมุ่งการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จนผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรไปถึงผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาแผนการตลาดสินค้าเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่สลองนอก

เอกสารอ้างอิง

- Chaikaew, A. (2017). Increasing the potentialities of production and marketing management of mushroom products of ruamjaiphopeang community business group at cholae sub-district, Mae Taeng district, Chiang Mai province. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 7(1), 35-40. [in Thai]
- Chumpa, N. (2019). *The driving of the tourism management based on the social capital of ethnic communities in Maesalong-Nok sub district, Mafahluang district Chiang Rai province* (Research report). Chiang Rai: Chiang Rai Rajabhat University. [in Thai]
- Mae Salong Nok Subdistric Administrative Organization. (2019). *Mae Salong Nok sub district development plan*. Chiang Rai: Mae Salong Nok Administrative Organization. [in Thai]
- Ministry of Industry. (2019). *Type of innovation*. Retrieved from <http://library.dip.go.th/Industrial%20Innovation/www/inno1-06.html> [in Thai]
- Pongnirundorn, S., Buatham, O., & Yodsuwan, C. (2016). Guidelines for effective development in tourism management of Wang Nam Khiao district, Nakhon Ratchasima province. *MBA-KKU Journal*, 9(1), 252-253. [in Thai]
- Poungprayong, K., & Chantararnamchoo, N. (2013). The development approach of small and micro community enterprise processing and product group Samutsongkram province. *Silpakorn Educational Research Journal*, 5(1), 108-120. [in Thai]
- Singthanasarn, P. (2017). Factors affecting the community economic development in area Mae-Wong tambon, Mae-Wong district, Nakhon Sawan province. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 7(1), 32-45. [in Thai]

- Techaatik, S. (2001). *The summary of the report on the synthesis of the strength of the sub-district community: Case of Nongjangyai sub district, Buayai district, Nakhon Ratchasima province*. Khon kaen: Khon Kaen University. [in Thai]
- _____. (2002). *Research for community strengthening. The document of academic seminar on local community economic research: Northern Thailand* (Research report). Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Thungsakul, N. (2013). *A study on potential for Tai-Sak ethnic tourism development at Ban Bha-wa, Tha-Ruea district, amphur Na-wa, Nakhonphanom province* (Research report). Khon Kaen: Khon Kaen University. [in Thai]
- Watcharakiettisak, T. (2016). Community economic strengthening by developing community enterprise group at tambon Polsongkram administration organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province. *Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand Vongchavalitkul University*, 5(1), 52-53. [in Thai]